

Autismus

Odišší na celý život?

Destruktivní chování, neschopnost smysluplně mluvit, citlivost na fyzický kontakt, zaměřování pohledu na předměty, které se točí... Každý rok se v České republice narodí zhruba tisíc dětí s autismem. S cílenou terapií je třeba začít co nejdříve, dokud je mozek ještě plastický a schopný přestavby, proto je zásadní včasná a správná diagnostika.

Autismus je závažná pervazivní vývojová porucha, což znamená, že jde o neurovývojovou poruchu, která se projevuje narušením v oblasti sociální interakce, komunikace a stereotypními vzorci v chování a zájmech. Toto narušení by mělo být patrné před dovršením třetího roku života dítěte,“ říká na úvod dětská psychiatryně **MUDr. Štěpánka Beranová** působící na Dětské psychiatrické klinice 2. lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Motol v Praze a zároveň Institutu neuropsychiatrické péče v Praze, kde je mimo jiné k dispozici poradna zaměřená na péči o nemocné s poruchami autistického spektra.

Něco je jinak...

Zásadní otázkou je, jak vlastně rodiče rozeznají, že něco není v pořádku. Co by je mělo varovat či upozornit? Když pomineme prvotní radost z narození dítěte (obzvláště toho prvního), je dobré vědět, na co se máme zaměřit, jakých odchylek si všimnout. Asi mnohdy není snadné rozpoznat a posléze si též přiznat, že něco není tak, jak by mělo být... Od jakého věku je tedy možné případné změny či odlišnosti v chování u dítěte pozorovat? „Některé známky sociálního deficitu pozorujeme již před 1. rokem

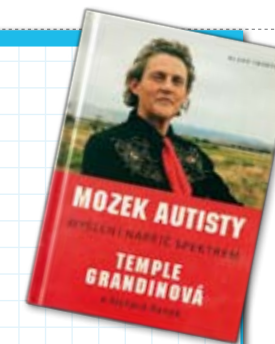
života. Na rozdíl od zdravých miminek se autističtí kojenci často vyhýbají očnímu kontaktu a nejeví zájem o lidské hlasy a tváře, také méně často reagují na oslovení jménem,“ vysvětluje doktorka Beranová. „Většina rodičů si všimne zvláštností ve vývoji svého dítěte mezi 1. a 2. rokem života. Nejčastěji je znepokojí opožděný vývoj řeči. Dítě kolem roku ještě nežvatlá a nebrouká, v 16 měsících stále nepoužívá jednotlivá slova. Zároveň je omezena i neverbální komunikace, dítě většinou neukazuje, nereaguje na dění kolem sebe změnami ve výrazu tváře, nepoužívá úsměv v sociálním kontaktu. Po druhém roce života se postupně objevují stereotypní vzorce v chování, časté jsou krátké třepavé či krouživé pohyby rukou a prstů, zejména při radosti či rozrušení. Dítě většinou nemá zájem o běžné hračky nebo si s nimi neumí hrát, nezajímá se o ostatní děti,“ popisuje lékařka.

Záhadný mozek

Mozek autisty zřejmě funguje jinak než u ostatních lidí... „Ano, v mozku lidí s autismem řada struktur vykazuje určité strukturální a funkční odlišnosti. V chování se to projevuje tak, že lidé s autismem nedokážou adekvátně reagovat na podněty ze sociální oblasti, které pro ně bývají nesrozumitelné a nepředvídatelné, na druhou stranu se často dokážou velmi dobře orientovat ve světě čísel, matematiky a techniky, kde lze vysledovat určitý řád. Přesný výklad toho, jak autistický mozek funguje, je

Téma pro knihu

Mladá fronta a. s. vydala knihu *Mozek autisty*. Jejími autory jsou pacientka s autismem Temple Grandinová a Richard Panek. „Když se v roce 1947 Temple Grandinová narodila, autismus teprve dostal jméno,“ uvádí se na obálce knihy. V průvodci na cestě do mozku autisty se dále dočtete: „Některé osoby s autismem jsou velmi těžce postižené, nemluví, se světem komunikují jen prostřednictvím agresivity a destrukce. Jiní lidé s autismem mají přátelskou povahu, hovoří jako profesoři, vystudují vysokou školu a mohou se stát uznávanými specialisty. Jedno ale mají všechny osoby s autismem společné - okolí je vnímá jako zvláštní a jiné a mnohdy jejich ‚svět‘ zůstává nepochopen... Co je ale vlastně ‚jiné‘? Jiný je především mozek, resp. jeho zpracovávání informací z okolního světa, vyhodnocování a následné reagování na daný podnět. Autistické ‚jiné‘ chování proto úzce souvisí s funkcemi mozku daného člověka. Dle dosavadních poznatků vědců a lékařů mozky autistů nejsou porouchané, jen v mnohém odlišné, což se specifickým způsobem projevuje na vyšetření prostřednictvím magnetické rezonance (MRI). V každém případě před námi leží ještě velký kus cesty, abychom propojili souvislosti mozkových změn, které se ukazují na vyšetření, a odhalili prozatím mnohdy skryté příčiny, proč k tomuto vlastně dochází. Na mnohá PROČ dává odpovědi právě tato kniha, která je osobní výpovědí autorky, jež tímto onemocněním od dětství prochází.“

i nadále předmětem rozsáhlého výzkumu,“ uvádí MUDr. Beranová.

Léčba, či spontánní odeznění?

Autismus žádným lékem vyléčit nelze. Nejpodstatnější místo v terapii autismu mají vědecky ověřené specializované výchovné a behaviorální přístupy, které dítěti umožní kompenzovat a posílit oblasti, v nichž

V současnosti se na autismus pohlíží jako na onemocnění, kde má genetika rozhodující vliv. Udává se, že podíl genetických faktorů zde tvoří až 90%. Neznamená to ale, že by existoval jeden gen odpovědný za vznik této poruchy. Mezi rizikové faktory patří též kupříkladu komplikace v těhotenství a během porodu. Podle nejrepresentativnější studie Karen Weintraubové zabývající se příčinami nárůstu výskytu autismu lze asi 10% případů přičíst zvýšenému věku rodičů při zakládání rodiny.

má nedostatky. V České republice se tato péče odehrává převážně v režii speciálně pedagogických center, systému rané péče a organizace APLA. Dítě s autismem by mělo být diagnostikováno a sledováno dětským psychiatrem.

„Je skutečně popsána řada případů, kdy u lidí s dříve diagnostikovanou pervazivní vývojovou poruchou došlo k natolik výraznému ústupu příznaků, že již dále nenaplnili kritéria pro tuto diagnózu. Počty těchto osob se v různých studiích liší, pohybují se mezi 3 a 25 procenty, velmi podstatnou roli zde hraje co nejdříve diagnostika, na kterou navážou vhodné behaviorální přístupy,“ dodává MUDr. Beranová.

Až tři čtvrtiny lidí s autismem mají současně mentální retardaci. Zhruba čtvrtina lidí s autismem trpí epilepsií. U 10% pacientů je autismus součástí jiného, často genetického postižení (např. syndromu fragilního chromozomu X).

Více diagnostikovaných pacientů

„V populaci žije zhruba 1 procento lidí s pervazivní vývojovou poruchou, což je mnohonásobně vyšší číslo, než se uvádělo koncem 90. let 20. století. Lepší diagnostika se na tomto nárůstu podle již citované studie podílí asi 25 procenty. Podstatnou roli hraje též zvýšené povědomí rodičů i odborníků o autismu (zejména díky rozšíření internetu) a také již zmiňované odkládání rodičovství. Zhruba pro polovinu počtu případů tohoto nárůstu ale nemáme žádné vysvětlení,“ přiznává odbornice.

Mýty kolem autismu

„Za všechny mýty chci uvést ten nejpodstatnější – spojitost mezi vznikem autismu a očkováním nebyla nikdy prokázána, rodiče by se proto očkování v této souvislosti rozhodně neměli obávat. Zároveň v současné době neexistuje dostatek důkazů pro to, že by jakákoli dieta dokázala významným způsobem zmírnit příznaky autismu,“ uzavírá Štěpánka Beranová. +

Helena Míková
odborná spolupráce: MUDr. Štěpánka Beranová
Dětská psychiatrická klinika 2. LF UK a FN Motol,
Institut neuropsychiatrické péče
www.inep.cz

Podrobnější informace o autismu najdete kupříkladu na webových stránkách spravovaných organizací APLA: www.autismus.cz

Autismus je 4x častější u chlapců než u dívek.